

Kvaliteten i engelskspråkig undervisning när den ges i andra ämnen än språk

Fokus på årskurs 7–9

Tematisk kvalitetsgranskning
Diarienummer: 2024:634



Tematisk kvalitetsgranskning

Varje år gör Skolinspektionen ett antal tematiska kvalitetsgranskningar inom viktiga områden. Då granskar vi verksamheters kvalitet inom ett avgränsat tema. Granskningen görs i förhållande till nationella mål och riktlinjer samt aktuell forskning. Skolinspektionens iakttagelser, analyser och bedömningar redovisas dels i form av enskilda beslut till de granskade verksamheterna, dels i denna övergripande rapport. De iakttagelser och slutsatser som presenteras i rapporten baseras på verksamheterna som har granskats, och avser inte att ge en nationell bild av förhållandena. Utgångspunkten är alla barns och elevers lika rätt till en god utbildning i en trygg miljö. Med hänsyn till granskningens kontext kan iakttagelserna användas som grund för analys och underlag för det lokala utvecklingsarbetet av landets samtliga skolor, verksamheter eller huvudmän.

Citera gärna Skolinspektionens rapporter, men kom ihåg att uppge källa: Skolinspektionen, rapportens namn och år.

Skolinspektionen, Tematisk kvalitetsgranskning 2025

Diarienummer: 2024:634

ISBN 978-91-990274-4-9

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Oreflekterad användning av engelskspråkig undervisning på många av de granskade skolorna	5
Den engelskspråkiga undervisningen genomförs utan förankring i vetenskapliga metoder om språk- och ämnesintegrerat lärande	6
Avsaknad av gemensamma diskussioner kan försämra eleverns möjlighet till kunskapsutveckling	6
Utvecklingsbehov som berör att undervisningen bedrivs på två språk synliggörs sällan	6
Inledning	8
Därför har Skolinspektionen granskat engelskspråkig undervisning när den ges i andra ämnen än språk	9
Språkförbistringar kan göra det utmanande att se och möta elevers behov	9
Risk att kunskap om elevers lärande inte kommer till uttryck i undervisningen	11
Risk för tysta klassrum och låg grad av interaktion	12
Risk att rektor varken identifierar eller sätter in adekvata utbildningsinsatser för lärarna	13
Syfte och frågeställningar	13
Granskningens genomförande	13
Det här visar granskningen	15
Majoriteten av de granskade skolorna kan utveckla arbetet så att kvaliteten i undervisningen höjs	15
Elevsammansättningen på de 30 besökta skolorna avviker från genomsnittet i Sverige	16
Lärarnas arbete för att bedriva undervisning som utvecklar både språk- och ämneskunskaper	16
Syftet med undervisning på engelska är inte alltid tydliggjort	17
Den engelskspråkiga undervisningen genomförs utan förankring i vetenskapliga metoder om språk- och ämnesintegrerat lärande	17
Lärarna pratar nästan bara engelska men många elever använder helst svenska på lektionerna	19
Ämnesspecifika begrepp behöver problematiseras på båda språken för att fördjupa elevernas förståelse	20
Sällan diskussioner i grupp avsedda att nå fördjupande förståelse	20

Lärarna har få kvalitativa strategier för att skapa tryggt klassrumsklimat för att alla elever ska vilja och våga prata engelska.....	21
Elever får individuellt stöd i ämnet, men sällan i ämnesspråket	22
Lärarna utgår från svenska styrdokument	23
Rektorns arbete för att undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla språk- och ämneskunskaper i såväl svenska som engelska	24
Undervisningen bedrivs av lärare med utbildning från stora delar av världen...	24
Rektorerna följer sällan upp undervisningens kvalitet utifrån att ämnesundervisningen sker på engelska	25
Lärare har tid för att utveckla ämnesundervisningen, men sällan utifrån att genomföra undervisningen på engelska.....	27
Skillnader mellan pojkar och flickor följs inte upp	27
Avslutande diskussion	28
Oreflekterad användning av engelskspråkig undervisning på många granskade skolor.....	28
Kvalitativa strategier för att överbrygga språkförbistringar saknas ofta	29
Sällan lärarledda samtal i grupp.....	29
Mer arbete behövs för att skapa rum där lärare planerar för utvecklande samtal och eleverna både vill och vågar prata engelska	30
Kvalitetsarbetet behöver omfatta aspekter kring att integrera både språk- och ämne	31
Referenser	33
Bilagor	36
Bilaga 1 Skolinspektionens kvalitetskriterier	36
Bilaga 2 Metod och urval	38
Bilaga 3 Granskade verksamheter.....	40
Bilaga 4 Aktuella bestämmelser.....	42
Bilaga 5 Referenspersoner	44

Sammanfattning

Antalet skolor med tillstånd att genomföra delar av undervisningen på engelska har ökat kraftigt. Trots att skolorna har undervisning på engelska som uttalad profil visar granskningen att den undervisning som bedrivs på engelska sällan utgår från kunskap om språk- och ämnesintegrerat lärande.

Skolinspektionen har granskat kvaliteten i undervisningen när den bedrivs på engelska i andra ämnen än språk. Granskningen omfattar 30 skolenheter inom grundskolan med årskurs 7–9 som har tillstånd från Skolinspektionen för att anordna delar av undervisningen på engelska. I urvalet ingår såväl fristående som kommunala grundskolor. Under besöken genomfördes intervjuer med elever, lärare och rektor samt lektionsobservationer. I rapporten visar vi på utvecklingsområden i arbetet och ger exempel på arbete av hög kvalitet.

Oreflekterad användning av engelskspråkig undervisning på många av de granskade skolorna

Skolinspektionens övergripande bedömning är att kvaliteten i den undervisning som bedrivs på engelska i andra ämnen än språk kan höjas på majoriteten av de 30 grundskolor som ingått i granskningen. Ett slående resultat är att undervisningen som bedrivs på engelska, i andra ämnen än språk, sällan planeras och genomförs utifrån kunskaper om språk- och ämnesintegrerat lärande. Endast på tre av de 30 grundskolor som ingick i granskningen bedrivs enligt Skolinspektionen undervisning som kännetecknas av hög kvalitet. På tre av de granskade grundskolorna är kvaliteten låg i de granskade aspekterna. Skolinspektionen har identifierat utvecklingsområden på 27 av de 30 grundskolorna. På dessa skolor behöver i många fall lärarnas gemensamma arbete med att integrera både språk- och ämneskunskaper i undervisningen utvecklas samtidigt som rektorerna behöver bli bättre på att följa upp och utveckla undervisningen utifrån att delar av den bedrivs på engelska. På flera av skolorna finns ett relativt väl utvecklat systematiskt kvalitetsarbete men i detta synliggörs sällan utvecklingsbehov som berör att undervisningen bedrivs på två språk.

Sammantaget visar granskningen att alla skolor inte fullt ut planerar sin undervisning utifrån den komplexitet som undervisning på engelska i andra ämnen än språk innebär. Därmed kan konsekvensen för eleverna bli att de inte ges den ledning och stimulans de behöver för att de ska utvecklas så långt som möjligt.

Som tidigare nämnts avser granskningens resultat undervisning som bedrivs på engelska i andra ämnen än språk. Granskningen omfattar alltså inte all undervisning på aktuella skolor och ger inte heller en nationell bild av den undervisning som sker på engelska i andra ämnen än språk. Nedan redogör vi för granskningens viktigaste resultat.

Den engelskspråkiga undervisningen genomförs utan förankring i vetenskapliga metoder om språk- och ämnesintegrerat lärande

Trots att de 30 granskade skolorna har undervisning på engelska som uttalad profil utgår undervisningen sällan från kunskap om språk- och ämnesintegrerat lärande. På flertalet skolor tycks det finnas ett antagande om att en ökad exponering för engelska automatiskt ökar elevernas kunskaper i engelska. De aktiviteter som genomförs på de observerade lektionerna har sällan annat än ämnesmål och är frikopplade från språkliga mål i undervisningen. Det saknas ett bredare, didaktiskt perspektiv på undervisningen utifrån tvåspråkigheten där även de språkliga målen har en given plats.

Avsaknad av gemensamma diskussioner kan försämra elevernas möjlighet till kunskapsutveckling

Den engelskspråkiga undervisningen på de granskade skolorna genomförs ofta med genomgångar där läraren ställer mer eller mindre slutna frågor som eleverna besvarar med ett eller ett fåtal ord. En sådan pedagogik ger eleverna relativt få tillfällen att utveckla sin förmåga att tala och diskutera på engelska. Avsaknad av gemensamma diskussioner där eleverna ges möjlighet att pröva sina tankar och idéer riskerar också att leda till att eleverna går miste om möjlighet att nå fördjupade ämneskunskaper. Många elever väljer svenska som huvudsakligt kommunikationsspråk, både muntligt och skriftligt, trots att många av lärarna nästan uteslutande pratar engelska. I granskningen framkommer att lärarna sällan har gemensamma strategier för att få eleverna att använda sig mer av engelska i klassrummet. Detta är heller inget som diskuteras särskilt ofta i lärarnas olika forum för samverkan.

Utvecklingsbehov som berör att undervisningen bedrivs på två språk synliggörs sällan

I granskningen finns få exempel på att rektor tagit initiativ till att undersöka vilka förutsättningar aktuella lärare har att bedriva tvåspråkig undervisningen eller på att rektor initierat insatser för att utveckla densamma. Detta trots att många av lärarna som undervisar på engelska inte har svenska som modersmål och att lärarnas kunskaper i svenska varierar stort. Utan tillräcklig språkkompetens i svenska kan det vara svårt för läraren att se och möta elever i undervisningen och ge dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt. Vidare är det få rektorer som har sett till att lärare har tid avsatt för samverkan kring utmaningen i att genomföra ämnesundervisning på ett språk som i många fall varken är elevernas eller

lärarens modersmål. Gemensam reflektion kring undervisning i allmänhet är inte ovanlig men samtalen utgår sällan utifrån tvåspråkighet, att eleverna ska lära sig ett ämne på ett för dem nytt språk (engelska).

Inledning

För att bedriva delar av undervisningen på engelska i grundskolan krävs ett tillstånd från Skolinspektionen (se faktaruta sid. 9). Antalet grundskolor som fått sådant tillstånd har ökat över tid, från 16 skolor 2011, till 92 skolor 2020 och till 145 skolor 2025.¹ Det finns ett antal kommunala profilskolor med inriktning mot engelskspråkig undervisning, men de flesta skolor som har delar av sin undervisning på engelska ingår i olika skolkoncerner.

Enligt Skolverkets rapport om engelskspråkig undervisning på gymnasiet från 2018 var de främsta anledningarna till att ha engelskspråkig undervisning att förbereda eleverna för högre utbildning eller att förbereda eleverna för ett framtida arbetsliv i yrken där engelska är ett viktigt inslag.² Att ha engelskspråkig undervisning har också för många skolor varit ett sätt att attrahera elever, och till viss del attrahera extra studiemotiverade elever.³

Det finns inte någon samlad bild av kvaliteten på den engelskspråkiga undervisningen som bedrivs på svenska grundskolor, inte heller av vilken effekt den har för elevernas ämnes- eller språkkunskaper. Den forskning som finns för svenska förhållanden har främst undersökt ämnesundervisning där engelska används som undervisningsspråk på gymnasieskolor.⁴

För att eleverna ska utveckla både språk- och ämneskunskaper på ett optimalt sätt räcker det inte att läraren har goda kunskaper i engelska. Lärare i engelskspråkig undervisning behöver ha samma insikter om ämnesundervisning på främmande språk, inklusive språkutveckling och språkutvecklande arbetssätt, som lärare som undervisar elever med andra modersmål på svenska.⁵ Kvalitetskriterierna i Skolinspektionens granskning baseras därför på forskning om språk- och ämnesintegrerat lärande (för mer om om språk- och ämnesintegrerat lärande, se faktaruta sid. 9).

¹ Enligt Skolinspektionens statistik över skolor med tillstånd att bedriva sådan verksamhet. Fram till år 2011 fanns det en försöksverksamhet för skolor som ville anordna delar av undervisningen på engelska. Under försöksverksamheten krävdes endast en anmälan för att få anordna sådan undervisning. Sedan 2011 behövs en ansökan till Skolinspektionen. Observera att detta är antalet tillstånd, alla skolor använder inte sitt tillstånd att bedriva delar av undervisningen på engelska.

² Skolverket (2018) s. 38.

³ Skolverket (2018) s. 38.

⁴ Se till exempel Yoxsimer Paulsrud (2014). Skolverket (2018). Sylvén (2019) och Ohlsson (2021).

⁵ Skolverket (2018) s. 158.

Detta krävs för att få anordna delar av undervisningen på engelska i grundskolan i årskurs 7–9

Statens skolinspektion får, efter ansökan, besluta att en huvudman för grundskola får anordna delar av undervisningen på engelska om:

- Undervisningens innehåll och utformning säkerställer att eleverna får tillräckliga kunskaper i svenska för att uppfylla betygskriterierna i samtliga ämnen.
- De lärare som undervisar på engelska antingen har legitimation som lärare och är behöriga för undervisningen som bedrivs, eller har en utländsk lärarutbildning som motsvarar en svensk lärarexamen och kompetens att undervisa på det främmande språket (språkundervisning får dock inte bedrivas av en sådan lärare).
- Utbildningen håller god kvalitet.

Under den sammanlagda tid som en elev får engelskspråkig undervisning får högst hälften av undervisningen ges på engelska.¹

Not 1: Skolinspektionen har, i sin praxis, tolkat detta som att högst hälften av undervisningen i varje årskurs, och högst hälften av undervisningen som ges till en elev under loppet av ett läsår, får bedrivas på engelska. Detta gäller genom samtliga årskurser som skolenheten omfattar.

För vidare lagstöd, se bilaga 4.

Därför har Skolinspektionen granskat engelskspråkig undervisning när den ges i andra ämnen än språk

Skolinspektionen har inte tidigare granskat kvaliteten i undervisningen i andra ämnen än språk i de delar den bedrivs på engelska. I de följade avsnitten redovisar vi den riskbild som granskningen utgår ifrån.

Språkförbistringar kan göra det utmanande att se och möta elevers behov

Grundskolor med tillstånd att anordna delar av undervisningen på engelska har möjlighet att tillsvidareanställa lärare med utländsk lärarutbildning

som motsvarar en svensk lärarexamen.⁶ Det finns inga exakta siffror på hur många av lärarna på dessa skolor som inte behärskar svenska, men vid Skolinspektionens tillsyn av skolor som bedriver delar av sin undervisning på engelska har det i flera fall visat sig att lärare som undervisar på engelska har begränsade eller inga kunskaper i svenska.⁷ För lärare med svensk lärarexamen som undervisar på engelska finns inga formella språkkrav på kunskaper i engelska.

En studie från 2015 belyser vikten av att läraren behärskar båda språken för att gynna elevernas kunskapsutveckling.⁸ Språkförbistringar kan begränsa lärarens möjligheter att möta eleverna i undervisningen, vare sig det handlar om att ge stöd för att förstå en uppgift, ta till sig ett ämnesinnehåll, eller att ge stimulans för att förmå eleven att nå längre.

I förarbetena till skollagen poängteras vikten av att lärare i svenska skolor, även på skolor med en språklig inriktning, lär sig det svenska språket så snart som möjligt. Det är nödvändigt för att läraren ska kunna tillgodogöra sig kunskap om den svenska skolans styrdokument och för att läraren ska kunna ge eleverna stöd och stimulans.⁹ Skolverket framhåller även vikten av att lärare ska kunna delta i fortbildningsinsatser på svenska.¹⁰ Sverige har också en särskild språklag som anger att svenska är landets huvudspråk.¹¹ Enligt denna har det allmänna ett särskilt ansvar för att svenskan används och utvecklas.¹²

Språk- och ämnesintegrerat lärande

En **språk- och ämnesintegrerad inläring/undervisning** innebär att undervisningen sker helt eller delvis på ett annat språk än elevernas förstaspråk. Syftet är att eleverna ska tillägna sig ett språk samtidigt som de lär sig ett ämnesinnehåll. Det innebär att undervisningen även behöver omfatta språkliga mål som till exempel att träna på att förklara och resonera kring ämnesspecifika begrepp eller lära sig olika sambandsord och fraser anpassade till ämnet.

Sylvén & Ohlander (2014).

⁶ Läraren ska även ha kompetens att undervisa på engelska. Se 2 kap. 17 § första stycket 1 och 2 kap. 20 § fjärde stycket skollagen.

⁷ Se till exempel Skolinspektionens beslut Dnr 2022:1946 och Dnr 2022:1945.

⁸ Lim-Falk (2015).

⁹ Prop. 2009/10:165 s. 267 f.

¹⁰ Skolverket 2018. s. 161.

¹¹ Språklag (2009:600).

¹² 6 § språklagen. Jfr även SOU 2008:26, s. 212 samt SOU 2020:28 s. 74 ff.

Risk att kunskap om elevers lärande inte kommer till uttryck i undervisningen

Att undervisa på engelska i svensk grundskola är en pedagogisk utmaning för många lärare. Eleven ska utveckla ämneskunskaper på ett, för de flesta, främmande språk och samtidigt lära sig det språket. Hur språk och ämne integreras i undervisningen har stor betydelse för elevers lärande, både vad gäller deras utveckling av språket och av deras ämneskunskaper. Den samlade forskningen visar att elever lär sig bäst på sitt starkaste språk, vilket i de flesta fall är modersmålet. Det är till exempel effektivare att lära sig nya begrepp och termer på sitt modersmål och därefter översätta kunskapen till ett andraspråk.¹³ Utöver ämneskunskaper och kunskaper i målspråket (här engelska), behöver lärarna även kunna undervisa, bedöma och betygssätta på ett för eleverna främmande språk.¹⁴

Skolverkets utvärdering av engelskspråkig undervisning i gymnasieskolan från 2018 visade skillnader mellan olika grupper av lärare i hur mycket engelska som används i klassrummet.¹⁵ Det fanns också skillnader gällande lärares syn på relationen mellan engelska språket och det ämne som undervisades. En större andel av lärarna med engelska som modersmål ansåg att det var viktigt att all, eller nästan all, kommunikation i klassrummet skedde på engelska. Det visade sig dock att få lärare hade utbildning inom språk- och ämnesintegrerad undervisning.¹⁶ Skolverket pekade utifrån resultaten på risken att elever inte får med sig det svenska ämnesspråket om undervisningen endast lär ut engelsk begreppsterminologi.¹⁷

Varje skolämne har sitt specifika språkbruk, till exempel skiljer sig det akademiska språket som används i biologi väsentligt från det som används i historia. Även för en förstaspråkstalarare krävs specifik undervisning i skolrelaterad terminologi och akademisk språkanvändning.¹⁸ Det finns forskning som visar att elevers akademiska språk (här engelska) inte utvecklas per automatik bara för att eleverna exponeras för språket.¹⁹ I Skolverkets utvärdering framgick att det på en del skolor finns en föreställning att eleverna lär sig engelska "gratis" genom att ämnesundervisningen bedrivs på engelska.²⁰ Denna föreställning bortser dock från de svårigheter som det innebär för en elev att ta till sig fördjupade ämneskunskaper på ett främmande språk i ett sammanhang där kommunikationen ofta sker på ett språk som eleven har bristfälliga

¹³ Skolverket (2018).

¹⁴ Skolverket (2018) s. 11.

¹⁵ Skolverket (2018).

¹⁶ Skolverket 2010 s. 37ff.

¹⁷ Skolverket (2018). s. 149.

¹⁸ Schleppegrell (2004).

¹⁹ Olsson (2016).

²⁰ Skolverket (2018). s. 149.

kunskaper i.²¹ Tidigare studier har även pekat på att det kan vara svårt att finna lämpliga läromedel på engelska som är anpassade till den svenska läroplanen.²²

Risk för tysta klassrum och låg grad av interaktion

Både forskning och Skolinspektionens erfarenheter visar att samtalet i klassrummet är väsentligt för att elever ska få fördjupande ämneskunskaper.²³ I Skolinspektionens tidigare undervisningsgranskningar lyfter både lärare och rektorer att en viktig förutsättning för att elever ska kunna nå längre i sin kunskapsutveckling är att eleverna vill och vågar uttrycka sig. Ett tillåtande klassrumsklimat ger goda förutsättningar för att elever ska våga vara vetgiriga och ställa många frågor utan att klasskamrater, eller lärare, tycker att de är besvärliga.²⁴ Detta åstadkoms genom att lärarna arbetar målmedvetet för att skapa ett klassrumsklimat som präglas av trygghet och goda relationer mellan alla i klassrummet.

Att utveckla sitt ämneskunnande på svenska och engelska och samtidigt lära sig ett nytt språk kräver stora arbetsinsatser av både elever och lärare. Att hitta varierade sätt att stötta elevgruppers samspel på målspråket (här engelska) utgör därför en viktig professionell kompetens. Lärare kan till exempel ta fram samtalsstöd för hur elever i ett samtal kan uttrycka medhåll eller mothåll inom ramen för resonemang kring ett ämne.²⁵

I en studie där svenska gymnasielärare undervisade på engelska var eleverna mindre muntligt aktiva och använde mindre ämnesspråk jämfört med elever i den svenskspråkiga kontrollklassen.²⁶ Lärarnas språkliga begränsningar gjorde att undervisningen blev mer styrd av planeringen, och mindre flexibel än om undervisningen skedde på svenska. Om de språkliga kunskaperna inte räcker till behöver läraren ha välutvecklade strategier för att övervinna språkbarriären. Annars finns risk att utvecklande och engagerande diskussioner uteblir.²⁷ På skolor som bedriver undervisning på engelska i andra ämnen än språk finns det ofta lärare från olika kulturer och med olika modersmål, vilket sannolikt påverkar deras undervisningsstrategier i klassrummet.²⁸

²¹ Toth (2018).

²² Skolverket (2018), s.10. Olsson och Sylvén (2018), s. 150.

²³ Håkansson och Sundberg (2012). Skolinspektionen (2018) s. 33. Skolinspektionen (2022b) s. 19.

²⁴ Skolinspektionen (2018) s. 28. Henry (2022) Skolinspektionen (2022b) s. 19.

²⁵ Aronsson (2021) S. 11. Bardel (2023).

²⁶ Lim Falk och Strand (2009), s. 159–160).

²⁷ Ruin (2024).

²⁸ Det finns ingen statistik över de utländska lärarnas utbildningsbakgrund eller modersmål på olika skolor.

Risk att rektor varken identifierar eller sätter in adekvata utbildningsinsatser för lärarna

Rektorn behöver följa upp den engelskspråkiga undervisningen för att identifiera och sätta in relevanta insatser för att utveckla undervisningen. Det kan handla om att följa upp hur lärarnas planering tar hänsyn till språkliga mål vid sidan av ämneskunskaperna eller deras strategi att skapa tillåtande klassrumsklimat så eleverna vågar pröva sin engelska. Lärare som endast planerar att arbeta i Sverige under en begränsad tid kan tänkas sakna incitament att lära sig svenska. Rektorn behöver följa upp hur lärarna klarar att ta del av styrdokument och stödmaterial samt inte minst att vid behov kunna förklara och stödja eleverna på svenska.²⁹

Skolinspektionens tillsyn pekar på att det kan finnas brister gällande i vilken omfattning den engelskspråkiga undervisningen ges och i vilken utsträckning den följs upp.³⁰

Syfte och frågeställningar

Granskningen avser kvaliteten i den engelskspråkiga undervisning när den ges i andra ämnen än språk. Syftet är att granska om undervisningen ger eleverna möjlighet att utveckla såväl språk- som ämneskunskaper i aktuellt ämne på både svenska och engelska. Bedömningarna görs i förhållande till Skolinspektionens kvalitetskriterier (se bilaga 1). För att uppfylla granskningens syfte har följande frågeställningar varit i fokus:

1. I vilken utsträckning ger undervisningen eleverna förutsättningar att utveckla både språk- och ämneskunskaper i såväl svenska som engelska?
2. I vilken utsträckning arbetar rektor för att undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla språk- och ämneskunskaper i såväl svenska som engelska?

Skolinspektionens granskning avser endast undervisning som bedrivs på engelska i andra ämnen än språk. Våra samlade resultat avser de 30 skolor som har ingått i granskningen. Granskningen omfattar inte hela skolans undervisning och ger inte heller en nationell bild av undervisning som bedrivs på engelska.

Granskningens genomförande

Granskningen omfattar 30 skolenheter inom grundskolan med årskurs 7–9 som har tillstånd från Skolinspektionen att anordna delar av undervisningen på engelska. Utöver detta urvalskriterium eftersträvar urvalet att fånga en variation av grundskolor avseende kommuntyp och huvudmannatyp. Det är dock betydligt vanligare att enskilda huvudmän

²⁹ Skolverket (2018) s. 94 ff.

³⁰ Se till exempel Skolinspektionens beslut Dnr 2022:1946 och Dnr 2022:1945.

anordnar delar av undervisningen på engelska jämfört med offentliga huvudmän. Likaså finns de flesta skolor som har delar av undervisningen på engelska i stora, till medelstora, kommuner. I det slutliga urvalet ingick 26 fristående skolor och 4 kommunala skolor.

Skolinspektionens bedömningar baseras på dokumentstudier, intervjuer och lektionsobservationer i såväl praktiska som teoretiska ämnen (men inte språk). På varje skola har rektorn, lärare som bedriver undervisning på engelska i andra ämnen än språk samt elever intervjuats. Bedömningarna har gjorts utifrån de kvalitetskriterier som myndigheten har tagit fram. Kvalitetskriterierna för hög kvalitet finns i bilaga 1. För utförligare beskrivning av metod och urvalskriterier, se bilaga 2. En förteckning över de skolor som ingått i granskningen återfinns i bilaga 3.

Avgränsningar

Granskningen omfattar endast undervisningen i andra ämnen än språk i de delar den bedrivs på engelska. I granskningen ingår enbart grundskolor som beviljats tillstånd av Skolinspektionen att anordna delar av undervisningen på engelska enligt 9 kap. 18 § skolförordningen (se faktaruta på sid 11). Då granskningen fokuserar på integreringen av språk i ämnesundervisningen ingår inte undervisning i moderna språk eller engelska.

Begreppsförklaring

Språkliga mål: De språkliga förmågorna som exempelvis; berätta, beskriva, förklara, resonera, diskutera och ämnesspecifika begrepp, sambandsord och fraser, grammatiska mönster, strategier för att lyssna och läsa med förståelse, kan utgöra mål för undervisningen.

Stöd: I den här granskningen innefattar begreppet stöd såväl sådan stimulans och ledning som alla elever ska ges i den ordinarie undervisningen som extra anpassning och särskilt stöd.

Det här visar granskningen

Här presenteras Skolinspektionens bedömningar och iakttagelser. Kapitlet inleds med Skolinspektionens övergripande bedömning av kvaliteten i den engelskspråkiga undervisning när den ges i andra ämnen än språk på de granskade skolorna. Därefter redovisas resultaten uppdelat på två avsnitt. Det första avsnittet baseras på bedömningar och iakttagelser kopplade till frågeställning 1 där vi har granskat om undervisningen ger eleverna förutsättningar att utveckla både språk- och ämneskunskaper i såväl svenska som engelska. Fokus har bland annat legat på hur lärarna planerar och genomför undervisningen utifrån ett språk- och ämnesintegrerat arbetssätt och elevers möjlighet till lärarstöd. Det andra avsnittet baseras på bedömningar och iakttagelser kopplade till frågeställning 2 där vi har granskat i vilken utsträckning rektor arbetar för att undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla språk- och ämneskunskaper i såväl svenska som engelska. Fokus har bland annat legat på lärares möjlighet till planering och samverkan kring språk- och ämnesintegrerad undervisning och på rektors uppföljning av den engelskspråkiga undervisningen (se vidare bilaga 1).

Till underlag för kvalitetsbedömningarna finns information från intervjuer, observationer och dokumentstudier. Som tidigare nämnts avser resultaten undervisning i de delar den bedrivs på engelska i andra ämnen än språk på de 30 grundskolor som ingått i granskningen. Resultaten ger inte en nationell bild av kvaliteten på engelskspråkig undervisning när den ges i andra ämnen än språk.

Majoriteten av de granskade skolorna kan utveckla arbetet så att kvaliteten i undervisningen höjs

Skolinspektionens övergripande bedömning är att kvaliteten i den undervisning som bedrivs på engelska, i andra ämnen än språk, kan höjas på majoriteten av de 30 granskade grundskolorna.

Endast tre grundskolor har bedömts hålla en hög kvalitet i enlighet med Skolinspektionens kvalitetskriterier i båda frågeställningarna. På dessa skolor möter eleverna en undervisning som ger dem goda förutsättningar att utveckla kunskaper i både språk (engelska) och aktuellt ämne. På tre grundskolor har kvaliteten bedömts vara låg vilket innebär att vi har identifierat genomgripande utvecklingsbehov inom granskningens båda frågeställningar. Resterande 24 skolor möter i flera delar myndighetens kriterier för hög kvalitet. På några av dessa skolor finns förutsättningar att med relativt enkla medel höja kvaliteten i undervisningen medan det på andra skolor identifierats mer omfattande utvecklingsbehov.

På många av de 27 skolor där Skolinspektionen har identifierat utvecklingsbehov har vi sett att språkliga mål behöver integreras i ämnesundervisningen. Likaså behöver rektorerna bli bättre på att följa upp och utveckla undervisningen utifrån att delar av undervisningen bedrivs på

engelska. Även om det på flertalet av dessa skolor finns ett relativt omfattande systematiskt kvalitetsarbete ingår sällan aspekter som bidrar till att synliggöra utvecklingsbehov inom den tvåspråkiga undervisningen.

Elevsammansättningen på de 30 besökta skolorna avviker från genomsnittet i Sverige

Utifrån statistik³¹ framgår det att eleverna på de besökta skolorna i betydligt högre grad än i riket har föräldrar med eftergymnasial utbildning, 76 procent jämfört med rikets 61 procent, samt utländsk bakgrund, i genomsnitt 40 procent jämfört med riket som ligger på 29 procent. Även meritvärdet i avgångsbetygen för eleverna i årskurs 9 ligger väsentligt högre än snittet i riket, 255 jämfört med 228 i riket.

Lärarnas arbete för att bedriva undervisning som utvecklar både språk- och ämneskunskaper

För att svara på granskningens första frågeställning har Skolinspektionen utrett om undervisningen ger eleverna förutsättningar att utveckla både språk- och ämneskunskaper i såväl svenska som engelska. Granskningen visar att det är få skolor som har gemensamma strategier för hur de ska arbeta med att integrera både språk och ämne i undervisningen. Det är få lärare som i planering och vid genomförande av undervisning arbetar utifrån att det finns mål såväl för elevers ämneskunskaper som för språkliga kunskaper i engelska. Många lärare behärskar inte svenska och de bristande språkfärdigheterna gör att det i många fall kan vara svårt för läraren att säkerställa att hen lyckas möta elevernas behov i undervisningen, även om de flesta lärarna, på en grundläggande nivå, har goda strategier för att hantera språkbarriären. Granskningen visar också att det i många klassrum finns en avsaknad av interaktion och samtal på engelska; till exempel saknas ofta samtal på engelska i grupp.

Myndigheten har gjort bedömningen att fyra skolor i låg utsträckning bedriver undervisning som ger elever förutsättningar att utveckla både språk- och ämneskunskaper i såväl svenska som engelska. På 22 av skolorna finns ett arbete som i flera delar motsvarar de kvalitetskriterier som Skolinspektionen anser står för hög kvalitet, även om utvecklingsområden finns. På många av dessa skolor återstår ett relativt genomgripande arbete för att uppnå hög kvalitet, även om det finns undantag. Endast på fyra skolor bedrivs ett arbete av hög kvalitet i enlighet med Skolinspektionens kvalitetskriterier.

Utvecklingsområdena handlar främst om att lärarna i högre utsträckning, och gärna tillsammans, behöver planera och genomföra undervisning där såväl språk som ämne integreras och där språklig interaktion ges ett större

³¹ Skolverkets statistikdatabas. Alla data från läsåret 2023/24.

utrymme. Det innebär att lärarna behöver låta eleverna öva på att diskutera och resonera tillsammans för en ökad förståelse av begrepp och ämnens specifika språkkaraktär.

Skolorna behöver även i högre grad ge lärarna förutsättningar att under ledning av rektorn, tillsammans med varandra och med eleverna, reflektera över den egna undervisningen och hur den kan utvecklas med avseende på det språk- och ämnesintegrerade arbetet.

Syftet med undervisning på engelska är inte alltid tydliggjort

I intervjuerna säger rektorerna ofta att deras elever ska kunna bli "världsmedborgare" eller "globala medborgare" genom att uppnå goda kunskaper i engelska. Men när intervjufrågorna fördjupas är flera rektorer mer svävande kring vad skolan vill uppnå med att ha undervisning på engelska och hänvisar till att det är huvudmannens val (oavsett om det är en fristående eller kommunal huvudman) utan att tydligt beskriva vad skolan vill uppnå med att ha en språkprofil.

"Eleverna ska kunna bli globala medborgare genom att uppnå goda kunskaper i engelska"

De besökta skolornas hemsidor poängterar vikten av internationalisering och på en del skolor lyfts hur fördelaktigt det är för elever att behärska engelska när de kommer till högre studier och ut i arbetslivet. Några skolor skriver på sina hemsidor att eleverna lär sig engelska genom att omges av språket både på lektionerna och på rasterna. En del skolor lyfter fram på sin hemsida att undervisningsmetoderna har stöd i forskning och nämner till exempel vikten av lärarledd undervisning och ordning och reda. Det framgår dock inte av de granskade skolornas hemsidor eller skolornas inskickade information vilka arbetssätt skolorna har för att utveckla elevernas språkkunskaper – utöver att eleverna omges av språket.

Några rektorer för även resonemang i intervjuerna om att vårdnadshavare väljer skolan snarare för att de uppfattar att skolan står för "ordning och reda" än för profilen undervisning på engelska.

Den engelskspråkiga undervisningen genomförs utan förankring i vetenskapliga metoder om språk- och ämnesintegrerat lärande

Granskningen visar att det på flertalet skolor tycks finnas ett antagande om att en ökad exponering för engelska automatiskt ökar elevernas kunskaper i engelska. Det är få lärare som beskriver att de arbetar utifrån kunskap om språk- och ämnesintegrerat lärande där eleverna på ett strukturerat sätt

stimuleras att utveckla fördjupande ämneskunskaper på båda språken. Lektionsobservationerna visar i stället på få språk- och ämnesintegrerade aktiviteter, till exempel att läraren stöttar med ord och fraser så att eleverna får öva på hur de kan resonera kring ett ämnesbegrepp.

Många lärare bedriver undervisning som allmändidaktiskt håller god kvalitet och en del goda exempel kan lyftas från deras undervisning, till exempel ordlistor och skriftliga begreppsförklaringar. Men på i princip alla skolor är det stor variation i hur olika lärare integrerar språk och ämne i klassrummen. Det saknas ett bredare, didaktiskt perspektiv på undervisningen utifrån tvåspråkigheten där de språkliga målen (till exempel att eleverna får träna på att berätta, resonera eller förklara på båda språken) beskrivs eller uttrycks av lärarna under intervjun eller vid de lektionsobservationer som Skolinspektionen genomför. De aktiviteter som genomförs på de observerade lektionerna har sällan annat än ämnesmål och är frikopplade från språkliga mål i undervisningen.

“Varför frågar ni så mycket om hur vi jobbar med språk?”

Lärarnas kunskaper i svenska varierar. De allra flesta lärare har metoder för att göra sig rimligt förstådda i klassrummet, till exempel genom att använda ordlistor och digitala översättningsresurser. Många lärare beskriver dock att de ibland behöver ta stöd av svensktalande kollegor för att hantera vissa moment. Det kan till exempel handla om att ta fram instruktioner på svenska för en elevuppgift eller ett prov på svenska för elever som inte vill ha examinationen på engelska, det vill säga arbetsuppgifter som en lärare själv bör kunna hantera inom ramen för sin undervisning. Det är också vanligt att elever får rycka in och hjälpa till att tolka för att alla i klassen ska kunna tillgodogöra sig undervisningen.

Det är inte ovanligt att lärare på de granskade skolorna tillsammans resonerar och reflekterar kring sin undervisning. Men samtalen utgår sällan från tvåspråkigheten; att eleverna ska lära sig ett ämne på ett för dem nytt språk (engelska). Undantag finns, men då sker det främst på enskilda lärares eget initiativ, inte som en del av skolans strukturerade arbete. Att det skulle innebära något särskilt, eller kräva något mer från lärarna eller skolans sida än att genomföra en viss del av undervisningen på engelska tycks i många fall vara en främmande tanke. På flera skolor ställer såväl rektor som lärare under intervjuerna frågan ”Varför frågar ni så mycket om hur vi jobbar med språk?”.

På skolor som Skolinspektionen bedömt håller en hög kvalitet har lärarna god kunskap om språk- och ämnesintegrerat lärande. Det ger avtryck i undervisningen, till exempel genom att undervisningen innehåller mer

diskussioner på engelska i storgrupp och att eleverna får resonera kring centrala begrepp på både svenska och engelska. Lärarna på dessa skolor har planeringar som omfattar även språkliga mål, till exempel att eleverna ska kunna beskriva ämnesområdets processer på både svenska och engelska eller kunna resonera om ämnesområdet på engelska. Lärarna reflekterar också gemensamt utifrån tvåspråkigheten över hur undervisningen kan utvecklas. Även på skolor som i flera delar möter myndighetens kvalitetskriterier finns exempel på ett gott arbete. Ofta handlar det då om enskilda lärare som utifrån kunskap om språk- och ämnesintegrerat lärande bedriver en god undervisning. Arbetssätten har dock inte fått genomslag i undervisningen generellt.

På några skolor som i flera delar möter myndighetens kvalitetskriterier berättar lärarna att skolan arbetar mer med att integrera språkliga mål i ämnesundervisningen i de yngre åldrarna, men när eleverna börjar högstadiet prioriteras detta perspektiv bort.

Lärarna pratar nästan bara engelska men många elever använder helst svenska på lektionerna

Granskningen visar att det finns en språkbarriär i många klassrum. De flesta lärarna pratar nästan bara engelska, medan ord och begrepp ofta skrivs på tavlan på båda språken. Eleverna får välja mellan att använda svenska eller engelska i undervisningen. Under de lektioner som Skolinspektionens utredare observerat ställs frågorna främst på engelska och eleverna svarar på engelska, men oftast är det ett fåtal elever som svarar och de gör det kortfattat med endast ett eller ett par ord.

Även då prov och andra examinationer ges på engelska har eleverna vanligen möjlighet att välja att svara på svenska. Flera lärare berättar att de får stöd av svenska kollegor att rätta prov och uppgifter. Det framgår dock inte av beskrivningarna om de svenska lärarna har behörighet i aktuellt ämne. Elever på en skola berättar att deras prov oftast finns på båda språken så att de själva kan välja vilket språk de vill svara på. Dock är frågorna ofta automatöversatta med hjälp av översättningsprogram vilket, enligt eleverna, kan leda till att deras svar blir fel eftersom frågorna är fel översatta.

Lärarna använder sällan elevernas andra modersmål i undervisningen, mer än att eleverna på de flesta skolor får tillgång till att använda digitala resurser som kan översätta till olika språk. Det kan till exempel vara så att skolans lärobok enkelt kan automatöversättas till elevernas modersmål eller att andra digitala verktyg används för översättning. På endast ett fåtal skolor ses elevernas modersmål eller andra språk som en viktig resurs i undervisningen. På dessa skolor finns lärare som aktivt drar nytta av och uppmuntrar eleverna att använda sitt starkaste språk, till exempel genom att fråga elever vad ett ord eller begrepp heter på deras språk.

Cirka var tionde lektion genomfördes av lärare med svensk lärarutbildning. På dessa lektioner fanns variation i lärarnas kunskaper i engelska. I enstaka

fall genomfördes merparten av lektionen på svenska, medan flertalet lektioner genomfördes med god kvalitet på engelskan.

Ämnesspecifika begrepp behöver problematiseras på båda språken för att fördjupa elevernas förståelse

På de flesta skolor används ord- och språklister med ämnesspecifika begrepp på både svenska och engelska, men det framkommer sällan att lärarna tillsammans med eleverna arbetar aktivt med dessa ord eller begrepp. Vanligen visar lärarna relevanta begrepp på både svenska och engelska då de introducerar ett nytt område. Däremot ges eleverna sällan möjlighet att problematisera ämnesspecifika begrepp på både svenska och engelska, exempelvis genom att tillsammans med läraren konstruera ämnesspecifika texter på båda språken där fokus inte enbart ligger på begrepp och terminologi utan också på att nå fördjupad förståelse.

“Eleverna ges sällan möjlighet att problematisera ämnesspecifika begrepp på både svenska och engelska”

Men det finns ett fåtal exempel på undervisning av hög kvalitet och de återfinns i både teoretiska och i praktiska ämnen. På dessa skolor beskriver lärare att de har en plan för hur elevernas ämnesspråk ska utvecklas och fördjupas på engelska såväl som på svenska. Ett exempel är då lärare lyfter upp och resonerar kring ord som innebär olika saker i olika ämnen – exempelvis begreppet ”value” som kan innebära monetärt värde, men som i bildämnet betyder styrkan i en färg. Ett annat är lärare som först presenterar ett antal nyckelord för att sedan tillsammans med eleverna diskutera mer komplexa begrepp såsom boskap, miljö, växthusgaser och klimatpåverkan. De svårare begreppen sätts i kontext och lärare och elever diskuterar tillsammans hur ord och begrepp kan användas i olika sammanhang på båda språken. Det finns också lärare som låter eleverna öva på hur olika företeelser kan beskrivas med vardagsspråk, skolspråk och akademiskt språk. Ett exempel på det är lärare som arbetar formativt med att utveckla ämnesspråket genom att inledningsvis låta eleverna använda mer vardaglig engelska för att bli trygga i de grundläggande ämneskunskaperna. Därefter riktas elevernas uppmärksamhet mot att det finns ett ämnesspecifikt sätt att uttrycka kunskaper på.

Sällan diskussioner i grupp avsedda att nå fördjupande förståelse

På många av de skolor som Skolinspektionen har granskat fokuserar undervisningen på de språkliga förmågorna lyssna, skriva och läsa där genomgångar varvas med eget arbete, till exempel att kortfattat svara på

frågor i en arbetsbok. Det är mindre vanligt att eleverna ges möjlighet att öva på att tala, diskutera och resonera för att fördjupa sina kunskaper i såväl ämne som språk. Som tidigare nämnts så talar majoriteten av lärarna nästan enbart engelska på lektionerna. Trots det visar granskningen att eleverna sällan övar strukturerat på att tala engelska, särskilt sällan i stor grupp.

“Vi förväntas till stora delar lyssna och anteckna det läraren säger”

Under lektionsobservationerna är det sällsynt med inslag i undervisningen där eleverna ges möjlighet att diskutera i helgrupp. Det är visserligen vanligt att lärarna använder sig av EPA-modellen (fundera enskilt – parvis – alla), men samtalet med alla i storgrupp tenderar ofta att bli envägskommunikation mellan lärare och elever. Eleverna ges då sällan tid och möjlighet att gemensamt diskutera och jämföra olika uppfattningar och sätt att förstå olika begrepp. I stället väljer läraren att berätta och förklara en korrekt lösning eller tolkning direkt. Läraren förklarar till exempel hur det ligger till eller låter elever svara på frågor av karaktären rätt/fel, snarare än att låta det bli ett gemensamt samtal i klassrummet. Några elever beskriver sin undervisning och säger att de till stora delar förväntas lyssna och anteckna det läraren förmedlar.

Lärarna har få kvalitativa strategier för att skapa tryggt klassrumsklimat för att alla elever ska vilja och våga prata engelska

I de flesta intervjuer säger elever att de är trygga i sina klasser, men det framgår samtidigt att inte alla elever vågar använda engelska i klassrummet. Lärarna beskriver återkommande vissa generella strategier för att fördela ordet och låta fler komma tilltals, samt i någon mån för att skapa ett tryggt klassrumsklimat. Men det finns få exempel där lärare på ett genomtänkt sätt verkar för att främja ett öppet klimat, som till exempel värdegrundsövningar eller rollspel, för att uppmuntra elever att våga fråga, resonera och reflektera i storgrupp. På flera skolor berättar elever också att de känner sig osäkra på att prata i klassrummet eftersom då riskerar höra nedsättande kommentarer från andra elever.

På många skolor finns elever väljer svenska som huvudsakligt språk, både muntligen och skriftligen. Några lärare säger att det delvis beror på elevernas bristande självförtroende och att de ogärna utmanar eleverna att tala engelska om de inte vill, då lärarna menar att detta leder till stress för eleverna. På flera skolor säger eleverna under intervjun att de önskar att de får träna mer på att samtala på engelska i storgrupp. Det är tydligt att lärarna sällan har gemensamma strategier för att få eleverna att tala mer

engelska och det är inte heller ett ämne som kommer upp till diskussion i kollegiet särskilt ofta.

“Eleverna önskar att de får träna mer på att samtala på engelska i stor grupp”

Det finns ett fåtal exempel på hög kvalitet och där lärare arbetar strukturerat för att få ett klassrumsklimat där eleverna vill och vågar tala engelska. På dessa skolor skapar lärarna en miljö där förtydligande diskussioner och samtal är en naturlig del av undervisningen. Lärarna använder på ett medvetet sätt strategier för att eleverna ska våga uttrycka sig på engelska, till exempel genom att använda rollspel för att uppmuntra eleverna att vilja uttrycka sig. Lärare säger att det är viktigt att lära känna varje enskild elev för att få dem att våga prata engelska. Dessa lärare är tydliga med att de har nolltolerans gällande nedsättande kommentarer och glirningar. Flera lärare använder även sina egna språkliga tillkortakommande för att visa att det är okej att göra fel och få eleverna att vilja prova.

Elever får individuellt stöd i ämnet, men sällan i ämnesspråket

Granskningen visar att lärarna i huvudsak anpassar undervisningen efter elevernas individuella behov av stöd. Skolinspektionen kan konstatera att undervisningen i många fall kan beskrivas i termer av envägskommunikation. Det är vanligt att läraren först går igenom ett ämnesområde med en muntlig presentation (det eleverna ofta beskriver som ”en föreläsning”) och sedan visar en film. Därefter ställer läraren frågor där det ofta finns ett rätt svar och som eleverna besvarar med ett, eller ett fåtal ord, medan övriga elever sitter passiva. Ofta följs genomgången av att eleverna jobbar enskilt i en arbetsbok, lösblad eller liknande. När eleverna pratar sinsemellan använder de vanligen svenska. På lektionerna får eleverna i huvudsak godtagbart stöd för att utveckla sina ämneskunskaper på individnivå då läraren går runt och hjälper enskilda elever som räcker upp handen. Oftast pratar läraren då engelska, men eleven får välja språk att svara på. Vid dialog med lärare som inte kan svenska är det vanligt att eleverna får hjälpa till att tolka om lärare och elev inte förstår varandra.

“Sällan lärare aktivt uppmuntrar elever att tala engelska”

För att eleverna ska förstå är det vanligt att läraren kodväxlar, det vill säga byter mellan språken i genomgångar och vid stöd till enskilda elever. Men när det sker översätter läraren vanligen bara enstaka ord till svenska, sällan hela resonemang. Det finns få exempel på att läraren aktivt uppmuntrar elever att tala engelska, eller utveckla sitt svar, genom att bistå med ord och fraser när elever svarar enstavigt eller på svenska. Sådant stöd ges varken till eleverna individuellt eller i grupp.

I intervjuer berättar både lärare och elever på de flesta skolor att ämnesstöd även kan ges utanför ordinarie lektionstid, till exempel då lärare ger individuellt stöd till elever före eller efter ordinarie lektion.

Strukturerat stöd i målspråket (engelska) får eleverna i princip endast av läraren i engelska och då för undervisning i engelska, inte i det ämnesspråk som eleven behöver. Enligt de intervjuade lärarna är det också sällsynt med samarbeten mellan ämneslärare och lärare i engelska.

Elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling ges sällan uppgifter av berikande eller accelererande karaktär³² vare sig det gäller ämnes- eller språkkunskaper. Men det finns goda exempel där enskilda lärare ställer utmanande frågor som stimulerar elevernas tänkande, exempelvis då lärare följer upp elevernas svar med en följdfråga som leder till ett fördjupat resonemang kring ett ämne.

På skolor som bedömts ha hög kvalitet finns många goda exempel på hur lärare använder didaktiska verktyg på ett medvetet sätt för att ge stöd till eleverna i både språk och ämne, till exempel genrep pedagogik (eleverna lär sig behärska det språkbruk som är karaktäristiskt för ämnet), modellering (läraren visar steg för steg strategier för att utföra en uppgift) och att återge det eleven har sagt för att förtydliga elevens tanke (revoicing). Flera lärare beskriver också att de arbetar med att lära känna eleverna för att öka förståelsen för dem och ge dem det stöd de behöver för att utveckla elevernas kunskaper i både språk och ämne.

Lärarna utgår från svenska styrdokument

Skolinspektionens granskning visar att lärarnas planering och genomförande av undervisningen har en tydlig koppling till läroplan och kursplaner. På alla besökta skolor använder lärarna de svenska styrdokumenten, vilka numera finns översatta till engelska. På många skolor finns också centrala stödstrukturer som stöttar nya lärare att förstå styrdokumenten och hur den svenska skolan fungerar. Lärarna, med några få undantag, använder svenska läromedel som bas och kompletterar med

³² Uppgifter av berikande karaktär - Eleven får möjlighet att fördjupa sig när det obligatoriska momentet redan behärskas. Berikning kan bland annat innebära att eleven får arbeta med mer avancerade undervisningsmoment eller får göra ett fördjupningsarbete inom ett intresseområde. Uppgifter av accelererande karaktär - eleven arbetar i en snabbare takt än sina jämnåriga kamrater i undervisningsgruppen, till exempel jobbar i snabbare takt i sin mattebok.

olika lärverktyg som till exempel filmer, böcker, webbaserat material eller lösa papper med uppgifter på engelska. Av intervjuerna framgår att på några skolor används de svenska läroböckerna främst då eleverna har läxa, till exempel för att på egen hand läsa igenom samma avsnitt i läroboken som läraren gått igenom på lektionen.

Rektorns arbete för att undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla språk- och ämneskunskaper i såväl svenska som engelska

För att svara på granskningens andra frågeställning har Skolinspektionen utrett i vilken utsträckning rektorn arbetar för att lärarna ska få förutsättningar att bedriva en undervisning som ger eleverna goda möjligheter att utveckla språk- och ämneskunskaper i såväl svenska som engelska. Skolinspektionen har bedömt att rektorer på sju skolor arbetar med språk- och ämnesintegrerad undervisning på ett sätt som motsvarar de kvalitetskriterier som Skolinspektionen anser står för hög kvalitet. Dessa rektorer skaffar sig kunskap om undervisningen motsvarar elevernas behov och ger dem möjligheter att utveckla språk- och ämneskunskaper på både svenska och engelska. Rektorerna har också organiserat lärarnas tid så att de samverkar med att utveckla undervisningen ur ett tvåspråkigt perspektiv, till exempel gällande ämnesbegrepp och strategier. Rektorerna på 18 skolor har bedömts ha ett arbete som i flera delar motsvarar de kvalitetskriterier som Skolinspektionen anser står för hög kvalitet, även om utvecklingsområden finns. Dessa skolor saknar i olika grad viktiga aspekter för att nå upp till hög kvalitet. Det kan till exempel handla om att se till att undervisningen genomförs utifrån vetenskapliga metoder om språk- och ämnesintegrerat lärande eller att följa upp att lärarnas tid för samverkan även innefattar erfarenhetsutbyten för att utveckla undervisningen så att den även innefattar språkliga mål. På fem skolor bedöms rektorn endast i låg utsträckning arbeta för att undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla språk- och ämneskunskaper i både svenska och engelska. Som exempel följer rektorer på dessa skolor vare sig upp undervisningens kvalitet i de delar som bedrivs på engelska eller säkerställer att lärarnas samverkan även inkluderar utveckling av denna undervisning.

Undervisningen bedrivs av lärare med utbildning från stora delar av världen

Sammantaget har Skolinspektionen genom granskningen observerat undervisning i alla ämnen (utom språk) – både praktiska och teoretiska. Flertalet av de intervjuade lärarna har lärarutbildning och undervisar i ämnen de är ämnesbehöriga i. Strax under 20 lärare (av drygt 100 lärare) har svensk lärarlegitimation. En del av dem har svensk lärarutbildning, medan andra har genomfört kompletteringar för att nå upp till svensk lärarlegitimation. I granskningen undervisar cirka var fjärde lärare i ämnen

de inte är behöriga i, eller så saknar de lärarutbildning, vilket är en jämförbar andel med rikets snitt.³³

De intervjuade lärarna har fått sin lärarutbildning i stora delar av världen: Australien, Belgien, Chile, Finland, Frankrike, Grekland, Indien, Iran, Irland, Kanada, Kenya, Litauen, Mexiko, Nederländerna, Serbien, Spanien, Storbritannien, Sydafrika, Syrien, Turkiet, Tyskland, Ukraina, USA. Många, men inte alla, av de intervjuade lärarna har utbildningar från engelsktalande länder eller där engelska är ett av de officiella språken. Flera rektorer lyfter att det är berikande för eleverna att möta lärare från olika länder och att de ger eleverna kunskaper om andra länders kultur och traditioner.

På ett par skolor som bedömts ha hög kvalitet finns ett annat sätt att resonera kring lärarnas utbildning. En av dessa rektorer säger att det är lärarens kunskaper i språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt som är avgörande för undervisningens kvalitet då undervisningen ska bedrivas på engelska. Det innebär bland annat att hen aktivt har rekryterat lärare med svensk lärarexamen med hög språklig kompetens i engelska. I intervjun reflekterar rektorn kring konsekvensen av att ha lärare som inte kan svenska och säger att växla över till ett språk som man inte behärskar lika bra får konsekvenser för ens lärarroll, vilket i sin tur påverkar det som sker i klassrummet.

Rektorerna följer sällan upp undervisningens kvalitet utifrån att ämnesundervisningen sker på engelska

Alla skolor i granskningen har undervisning på engelska som tydligt uttalad profil eller inriktning. Granskningen visar att rektorerna i huvudsak har goda strukturer för att följa upp utbildningen ur ett allmändidaktiskt perspektiv. Många skolor har omfattande stödstrukturer på både lokal och central nivå. Men det är sällan som rektorerna uttrycker en medvetenhet om komplexiteten och utmaningarna i en ämnesundervisning som genomförs på ett för de flesta elever främmande språk. Det är därför inte förvånande att bara ett fåtal rektorer följer upp hur väl undervisningen som bedrivs på engelska möter elevernas behov. Följaktligen är det också få rektorer som identifierat utvecklingsområden och kopplat några särskilda insatser till denna undervisning. På de flesta skolor framkommer att lärare med annat modersmål uppmanas lära sig svenska, men att det oftast får ske utanför skolans ram.

Rektorerna har sällan insikt i hur lärarna planerar och genomför sin undervisning på engelska utifrån komplexiteten att eleverna ska tillägna sig kunskaper på ett språk som för de flesta elever inte är deras modersmål. I granskningen finns det få exempel på att rektorerna verkligen följer upp

³³ Skolverket (2025) s. 14.

vilka förutsättningar de undervisande lärarna har utifrån behörighet, språkkunskaper, erfarenheter kring språkutveckling och språkutvecklande arbetssätt. En rektor säger till exempel att alla lärarna har lärarutbildning från sina hemländer och att hen litar på att det ger lärarna en bra grund. I andra fall uppger rektorn att skolan har omfattande stöddokument som används i den tvåspråkiga undervisningen, men det är inte alltid dessa utsagor stöds av lärarnas beskrivningar i intervjuerna.

“Fåtal rektorer som identifierar och initierar insatser när det gäller att utveckla undervisningen ur ett språk- och ämnesintegrerat lärandeperspektiv”

Det finns även exempel på hög kvalitet. Det finns ett fåtal rektorer som identifierar och initierar insatser som möter organisationens behov när det gäller att utveckla undervisningen ur ett språk- och ämnesintegrerat lärandeperspektiv. På några skolor har rektorn tydliga arbetssätt för att skapa sig en inblick i hur lärarna arbetar med att integrera både språk och ämne i undervisningen, till exempel genom egna klassrumsobservationer, elevenkäter och via samtal med lärarna. På ett fåtal skolor finns ett strukturerat stöd för utländska lärare att förbättra sin svenska, till exempel genom att ge lärare nedsatt tjänstgöringstid medan de studerar med sikte på svensk lärarlegitimation.

Rektorer och lärare på några skolor beskriver att de mer eller mindre strukturerat följer upp hur eleverna klarar nästa utbildningsnivå, det vill säga gymnasieskolan. Någon rektor säger att deras elever har haft svårt att hävda sig på svenska när de gått vidare till svenska gymnasieutbildningar. Andra säger att elever visserligen berättar att det kan vara tufft första tiden då de inte kan alla begrepp på svenska, men att de lär sig det ganska snabbt. På en skola säger lärare och rektor att eleverna berättar att de har fått med sig ett gott självförtroende inom akademisk engelska.

Det finns flera exempel där utvecklingen går mot mindre undervisning på engelska. Detta drivs delvis av att de nationella proven endast ges på svenska och att eleverna då behöver ha tillräckliga ämneskunskaper på svenska för att klara proven. På flera skolor har rektorerna även i sitt systematiska kvalitetsarbete uppmärksammat att eleverna behöver stärka sin svenska. De har därför satt in som åtgärd att ge mindre utrymme för engelskan i de ämnen som de tidigare har avsatt för att huvudsakligen undervisas på engelska. På en skola genomför också svensklärare numera screenings med alla elever varje termin för att se om det finns behov av att stärka elevernas svenska. På några skolor har rektorerna också genomfört

kompetensutveckling för lärare i språk och kunskapsutvecklande arbetssätt.

Lärare har tid för att utveckla ämnesundervisningen, men sällan utifrån att genomföra undervisningen på engelska

Granskningen visar att det endast är ett fåtal skolor där lärarna har avsatt specifik tid för att planera och utveckla undervisningen utifrån att lektionerna genomförs på ett annat språk. De flesta skolor har visserligen olika forum för planering och utveckling av undervisningen, men under dessa möten ingår sällan att utveckla undervisningen utifrån att integrera både ämne och språk. Det är också sällan som rektorn följer upp lärarnas arbetsmöten ur perspektivet språk- och ämnesintegrerat lärande. Det samarbete som ändå finns mellan lärare utifrån granskningens perspektiv görs i huvudsak på enskilda lärares eget initiativ.

På flera skolor framgår det att lärarkollegor som kan svenska stöttar de utländska lärarna genom att till exempel översätta material mellan språken och bistå med att rätta eller kommentera examinationer. Mer sällan finns strukturerade samarbeten, till exempel för att samtala kring hur språkliga mål skulle kunna integreras i ämnesundervisningen. Likaså är det sällan som det finns etablerade samarbeten med lärare som undervisar i engelska eller mellan svenskspråkiga och engelskspråkiga lärare för att exempelvis utveckla en gemensam begreppsapparat. Det finns en hel del exempel på samverkan mellan skolor, men de har sällan fokus på komplexiteten att genomföra ämnesundervisning på ett språk som få elever har som modersmål.

Men det finns även exempel på hög kvalitet. På några skolor ger rektorn lärarna goda förutsättningar för att tillsammans planera och förbereda den språk- och ämnesintegrerade undervisningen och rektorn följer upp utfallet av lärarnas samtal. Det förekommer att innehållet på dessa möten bestäms av en ramagenda som rektorn styr över. På någon skola utnyttjas även elevhälsans kompetenser i arbetet. Det finns också några skolor som samarbetar med andra skolor inom huvudmannens verksamhet och har avsatt tid för samtal kring språk- och ämnesintegrerat lärande.

Skillnader mellan pojkar och flickor följs inte upp

Många lärare berättar i intervjuerna att de är medvetna om att pojkar tar mer plats i klassrummet men hävdar att det handlar om enskilda elevers personligheter, inte om elevers kön eller om att undervisningen sker på engelska. Men det finns även lärare som säger att pojkarna är snabbare på att våga prata engelska i klassrummet. I en intervju lyfter lärare att det handlar om att pojkarna är vana att kommunicera på engelska med ungdomar i andra delar av världen genom sin "gamingkultur" och därför vågar prata mer engelska i klassrummet. Det finns få exempel på att skolorna arbetar med att undersöka och motverka eventuella skillnader mellan pojkar och flickor, trots att flertalet av lärarna upplever att de finns.

Avslutande diskussion

Andelen elever som går på skolor med delar av undervisningen på engelska har ökat det senaste decenniet. De granskade skolorna för ofta fram betydelsen av att behärska det engelska språket i en globaliserad värld och att det ger goda förutsättningar för studieframgång vid högre studier. Det är därför förvånande att det pratas och diskuteras så lite på engelska i klassrummen.

Den riskbild som var utgångspunkt för granskningen har i stort bekräftats av våra iakttagelser. Det handlar om att bristande språkfärdigheter hos läraren riskerar att påverka deras möjlighet att möta eleverna i undervisningen, att språkliga begränsningar hos både lärare och elever kan bidra till minskade interaktioner samt att undervisningen sällan följs upp utifrån ett språk- och ämnesintegrerat perspektiv.

Skolinspektionen kan konstatera att både lärare och rektorer i högre grad behöver utgå från ett medvetet arbete kring språk- och ämnesintegrerat lärande för att eleverna ska ges goda förutsättningar att utvecklas så långt som möjligt i såväl ämne som språk.

Oreflekterad användning av engelskspråkig undervisning på många granskade skolor

Ett bestående intryck från granskningen är den återkommande frågan om varför Skolinspektionens utredare ställer så många frågor kring hur lärare planerar och genomför sin undervisning även utifrån språkliga mål. De flesta lärare och rektorer i granskningen visar inte att de är medvetna om fördelarna med att tydligare integrera språkliga mål i ämnesundervisningen.

Trots att alla skolor i granskningen har en uttalad språkprofil så framstår det som om undervisningen på majoriteten av skolorna oreflekterat utgår från tanken att om lärarnas undervisning har fokus på ämneskunskaperna så kommer elevernas kunskaper i engelska komma på köpet. Detta förfarande tycks ha sin grund i idén om att en ökad exponering för engelska leder till utveckling i språket, det vill säga att genom att utsätta eleverna för ett "språkbad" kommer elevernas kunskaper i engelska automatiskt att öka. Samma erfarenheter har lyfts i Skolverkets rapporter.³⁴

Lärarna behöver, förutom ämneskunskaper, även kunskaper i att undervisa på ett för eleverna främmande språk.³⁵ Att arbeta språk- och kunskapsutvecklande i ett ämne innebär att läraren planerar, synliggör,

³⁴ Skolverket (2010) s. 13. Skolverket (2018) s. 8–9.

³⁵ Skolverket (2018) s. 11.

stöttar och följer upp även elevernas språkanvändning.³⁶ Lärare som skiftar mellan språkliga och ämnesmässiga aspekter kan skapa en mer effektiv inlärningsmiljö för eleverna.³⁷ Men för att lärare ska kunna genomföra en sådan undervisning krävs kunskaper i denna undervisningsmetodik. Lärares val av undervisningsmetod styrs av deras förståelse av metodens teoretiska bakgrund.³⁸ Därmed blir lärarnas fortbildning viktig för att lärare ska få en förståelse av hur en språk- och ämnesintegrerad undervisning kan bidra till att utveckla elevernas kunnande.

Kvalitativa strategier för att överbrygga språkförbistringar saknas ofta

Många lärare på de granskade skolorna pratar nästan uteslutande engelska. Eleverna väljer däremot ofta att både skriva och prata på svenska. Det finns elever i granskningen som säger att de kämpar med att förstå vad läraren säger och menar. Dessa språkliga utmaningar nämns sällan vid intervjuerna med rektor eller lärare. På grund av språkbarriären mellan lärare och elever så finns det en påtaglig risk att elevernas ämneskunskaper inte fördjupas.³⁹ Det är också en utmaning att säkerställa att bedömningar och examinationer är likvärdiga då lärare, som har svaga kunskaper i svenska, ska säkerställa att översatta uppgifter och prov motsvarar originaltexten och att svaren blir korrekt tolkade för de elever som väljer att genomföra examination och uppgifter på svenska. Här har rektorerna ett långtgående ansvar för att säkerställa att det finns förutsättningar för lärare att korrekt bedöma elevernas underlag inför betygssättning.

Tidigare studier har visat att en del elever har svårt att hantera två språk, speciellt om inget av språken är elevens modersmål.⁴⁰ Det innebär att en del elever sannolikt har svårt att föra fram vad de behöver stöd och hjälp med, och elevens modersmål riskerar att bli en oanvänd resurs. Så även om både lärare och elever gör sitt bästa så kan det vara svårt att säkerställa att läraren verkligen kan möta eleverna i undervisningen för att stötta dem att nå så långt som möjligt i deras kunskapsutveckling.

Sällan lärarledda samtal i grupp

Diskussioner i grupp är ett viktigt sätt för eleverna att träna sig på argumentation och för att få fördjupad förståelse för ämnet, men kan hämmas i ett sammanhang där lärare har otillräckliga strategier för att hantera språkbarriären.⁴¹ Undervisningen i de besökta klassrummen innehöll få fördjupande samtal och diskussioner i grupp.

³⁶ Bringéus och Kouns (2019) s. 11.

³⁷ Tenfält (2024).

³⁸ Nordman (2024) s. 226 ff.

³⁹ Lim Falk och Strand (2009) s. 159–160.

⁴⁰ Skolverket (2010) s. 60.

⁴¹ Håkansson och Svensson (2024).

Undervisningsmetoden hade ofta karaktären av föreläsningar med genomgångar där läraren ställde mer eller mindre slutna frågor och eleverna svarade med ett eller ett fåtal ord. Det var alltså vanligt med ganska tysta klassrum utan utvecklande samtal i grupp. En sådan pedagogik ger eleverna relativt få tillfällen att utveckla sin förmåga att dels fördjupa sina kunskaper i ämnet, dels tala och diskutera på målspråket.

Det är i dialogen och det utforskande samtalet som elever utmanas i sitt kognitiva tänkande.⁴² Elevernas progression i ämneskunnandet hänger bland annat på deras förmåga att förklara och jämföra, resonera och dra slutsatser.⁴³ Det flödande samtalet mellan elever, och mellan elever och lärare, är grunden för att eleverna ska kunna pröva sina tankar och på så vis fördjupa sitt kunnande i ämnet.⁴⁴

Mer arbete behövs för att skapa rum där lärare planerar för utvecklande samtal och eleverna både vill och vågar prata engelska

En förutsättning för att elever ska kunna utveckla sin förmåga att använda ett nytt språk är att de ges rika tillfällen att använda detta språk.⁴⁵ För att övervinna språkliga hinder i en undervisningssituation är kunskap om hur samtal och dialoger uppstår, stöttas och utvecklas viktig.⁴⁶ När lärarna talar nästan enbart engelska och eleverna sällan ges möjlighet att öva på att tala engelska i grupp begränsas utvecklingen av elevernas språkkunskaper.

I granskningen berättar elever från flera skolor att alla elever inte upplever klassrumsklimatet tillräckligt tryggt för att både vilja och våga delta i muntliga samtal i storgrupp. I ett tryggt socialt sammanhang, till exempel där man talar sitt eget språk, är det lättare att ta risker när man formulerar sig, än i ett sammanhang där man känner sig osäker på hur orden och meningarna man formulerar ska landa.⁴⁷ Läraren behöver därför skapa en tillåtande miljö där elever vågar försöka och prova sig fram.⁴⁸

Språk- och talängslan är mycket vanligt när elever ska prata på ett nytt språk, särskilt flickor ger uttryck för en oro över att tala på målspråket i klassrummet.⁴⁹ Det är anmärkningsvärt att så många skolor i granskningen ser dessa som skillnader i enskilda elevers personligheter. Det är därför

⁴² Skolinspektionen (2018) s. 33. Skolinspektionen (2022b) s. 19. Lim Falk och Strand (2009) s. 159–160. Håkansson och Svensson (2024).

⁴³ Reierstam (2020) s. 246.

⁴⁴ Håkansson och Svensson (2024).

⁴⁵ Nilsson (2018) s.3. Skolverket (2012). Skolinspektionen (2022a) s. 30–31. Börjesson (2022) s. 18.

⁴⁶ Aronsson (2021) s. 1.

⁴⁷ SOU 2008:26 s. 171. Håkansson och Svensson (2024). Skolverket (2018).

⁴⁸ Skolinspektionen (2018) s. 33. Skolinspektionen (2022b) s. 19.

⁴⁹ Granfeldt, med flera (2019), s. 31.

viktigt att läraren har strategier som syftar till att dämpa talängslan genom att öka det språkliga självförtroendet hos eleven.⁵⁰

Kvalitetsarbetet behöver omfatta aspekter kring att integrera både språk- och ämne

Flertalet av de granskade skolorna har ett relativt omfattande systematiskt kvalitetsarbete. Trots att skolorna har undervisning på engelska som profil är det endast få rektorer som inkluderar aspekter som bidrar till att synliggöra utvecklingsbehov inom den tvåspråkiga undervisningen. Därigenom är det svårt för många av de intervjuade rektorerna att beskriva vilka insatser som kan behövas för att hölja kvaliteten ytterligare.

På de granskade skolorna framkommer inga exempel där rektorerna har skapat strukturerad samverkan mellan lärare som har ämnesundervisning på engelska och lärare som undervisar i språkämnena (engelska, moderna språk och svenska). Ett sådant samarbete skulle kunna bidra med erfarenheter i hur språkliga mål kan integreras i ämnesundervisningen.⁵¹ I granskningen finns det några skolor som i sitt systematiska kvalitetsarbete identifierat att eleverna behöver stärka sin svenska. Åtgärden är då att minska undervisningen på engelska, inte till exempel att utveckla samverkan mellan läraren i svenska och de lärare som undervisar på engelska för att stärka arbetssätt för att integrera mer svenska vid sidan av engelskan i ämnesundervisningen.

Det är få skolor i granskningen där rektorer har sett till att lärare har tid avsatt specifikt för samverkan kring utmaningen i att genomföra ämnesundervisning på ett språk som inte är elevernas modersmål – och i många fall inte heller är lärarnas modersmål. I granskningen saknar var fjärde lärare lärarutbildning eller undervisar i ämnen de inte har behörighet i. Detta bidrar till ytterligare en komplexitet som rektorn behöver följa upp för att få en inblick i undervisningens kvalitet och se hur undervisningen möter elevernas behov. I detta sammanhang är det också intressant att reflektera över om lärarna har kompetens för att även undervisa *i engelska* – eller enbart *på engelska*.

Genom att inte ta höjd för den komplexitet som undervisning på engelska innebär i andra ämnen än språk kan konsekvensen för eleverna bli att de inte ges den ledning och stimulans de behöver för att de ska utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.⁵² Erfarenheterna från granskningen visar att många av skolorna skulle kunna höja kvaliteten i den undervisning som bedrivs på engelska i andra ämnen än språk, till exempel

⁵⁰Se till exempel Donoso, Henry och Österberg (2018).

⁵¹ Olsson och Sylvén (2023).

⁵² Skollagen 2 kap 2 §.

genom att rektor tydligare arbetar för en undervisning med ett medvetet fokus på att integrera språkliga mål i ämnesundervisningen.

Referenser

- Aronsson, K. (2021). *Vad är muntlig interaktion? Om samtalsanalys och gruppgemenskap*. Skolverkets Modul: Muntlig språkutveckling i engelska. Del 1. [P03WCPLAR150908](#)
- Bardel, C. (2023). *Kommunikativ språkundervisning och en handlingsorienterad språksyn*. Skolverkets Modul: Muntlig språkutveckling i engelska. Del 2. [P03WCPLAR176771](#). Hämtad 2025-04-03.
- Bringéus, E. och Kouns, M. (2019). *Att planera för elevers språkanvändning*. Skolverkets modul: Språk- och kunskapsutvecklande arbete. Del 8: Att planera för elevers språkanvändning. [P03WCPLAR132064](#). Hämtad 2025-04-03.
- Börjesson, L. (2022). *Om strategier i engelska och moderna språk*. Stockholm: Skolverket. [Om strategier i engelska och moderna språk](#). Hämtad 2025-04-03.
- Donoso, A., Henry, A. och Österberg, R. (2018). *Vilken roll spelar flerspråkighet och motivation för muntlig språkutveckling? I: Skolverket (2018). Muntlig språkutveckling*. [P03WCPLAR150913](#) Hämtad 2025-03-21.
- Granfeldt, J., Bardel, C., Erickson, G., Sayehli, S., Ågren M. och Österberg, R. (2019). *Muntlig språkfärdighet i främmande språk - en studie av samspelet mellan lärande, undervisning och bedömning*. I: Vetenskapsrådet (2019), Resultatdialog 2019. Stockholm: Vetenskapsrådet. [Resultatdialog 2019](#). Hämtad 2025-04-03.
- Henry, A. (2022). *Motivation, engagement, and willingness to communicate: Understanding how communication behavior is shaped*. Skolverkets modul: Muntlig språkutveckling i engelska. Del 6: Motivation. [P03WCPLAR176776](#). Hämtad 2025-04-03.
- Håkansson, J. och Sundberg, D. (2012). *Utmärkt undervisning – framgångsfaktorer i svensk och internationell belysning*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Håkansson O. och Svensson P. (2024) *Studenter lär sig sämre på engelska*. ["Studenter lär sig sämre på engelska" | Forskning & Framsteg](#). Hämtad 2025-03-20.
- Lim Falk, M. (2015). English and Swedish in CLIL student texts. *The Language Learning Journal*, 43(3), 304-318.
- Lim Falk, M och Strand, H. (2009). *Om språkets betydelse för lärande och språkutveckling*. Resultatdialog 2009. Aktuell forskning om lärande. Vetenskapsrådets rapportserie 2:2009. S.157–162.
- Nilsson, T. (2018). *Det språkliga inflödets betydelse för muntlig språkutveckling*. Skolverkets modul: Muntlig språkutveckling. Del 5. Språkliga inflödets betydelse.

<https://larportalen.skolverket.se/api/resource/P03WCPLAR151789>

Hämtad 2025-03-2.

Nordman. (2024). *När blir flerspråkighet en resurs? En aktionsforskningsstudie om pedagogiskt transspråkande i ämnesundervisning*. Avhandling, Institutionen för kultur, språk och medier. Malmö universitet.

Olsson, E. (2016). *On the impact of extramural English and CLIL on productive vocabulary*. Avhandling, Institutionen för pedagogik och specialpedagogik. Göteborg: Göteborgs universitet.

Ohlsson, E. (2021). *Den synliggjorda vokabulären och praktiken Gymnasieelevers akademiska skrivande på svenska*. Avhandling, Institutionen för pedagogik och specialpedagogik. Göteborg: Göteborgs universitet.

Olsson, E och Sylvé, K. (2018). *Vad hände sedan? En uppföljningsstudie av elever i CLISS-projektet 2018*. Bilaga till Skolverkets rapport nr 465 Engelskspråkig undervisning. En kartläggning och utvärdering av engelskspråkig undervisning i svensk gymnasieskola (2018). Stockholm: Skolverket.

Olsson, E., och Sylvé, L K. (2023). Cross-curricular CLIL projects in Swedish middle school. *Nordic Journal of Language Teaching and Learning*, 11(3), 348-361.

Prop. 2009/10:165 *Den nya skollagen: för kunskap, valfrihet och trygghet*.

Reierstam, H. (2020). *Assessment in Multilingual Schools. A comparative mixed method study of teachers' assessment beliefs and practices among language learners—CLIL and migrant students*. Avhandling, Institutionen för pedagogik och didaktik. Stockholm: Stockholms universitet.

Ruin, P. (2024). Ytligt lärande när engelskan tar över i skolan. *Vi Lärare*. <https://www.vilarare.se/amneslararen-svenska-sprak/forskning/ytligt-larande-nar-engelskan-tar-over-i-skolan/>. Hämtad 2025-03-15.

Schlepppegrell, M. (2004). *The language of schooling; a functional linguistics perspective*. Lawrence Erlbaum Associates.

Skolinspektionen (2018). *Utmanande undervisning för högpresterande elever. Kvalitetsgranskning på gymnasieskolans naturvetenskapliga program*. Diarienummer 400-2017-7328.

Skolinspektionen (2022a). *Skolans arbete för kvalitet i undervisningen i moderna språk – Undervisning för kommunikativ förmåga*. Diarienummer 40-2020-516.

Skolinspektionen (2022b). *Stimulerande undervisning för elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. Med fokus på undervisningen i årskurs 4*. Diarienummer: 2019:5786.

Skollagen (2010:800).

- Skolverket (2010). *Undervisning på engelska. Utvärdering av en försöksverksamhet i grundskolan*. Rapport 351. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket (2018). *Engelskspråkig undervisning - En kartläggning och utvärdering av engelskspråkig undervisning i svensk gymnasieskola*. Rapport 465. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket (2025). *Pedagogisk personal i skola och vuxenutbildning. Läsåret 2024/25. Ladda ned publikation - Skolverket*. Hämtad 2025-04-04.
- SOU 2008:26. *Värna språken – förslag till språklag*.
- SOU 2020:28. *En mer likvärdig skola – minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning*.
- Språklag (2009:600).
- Sylvén. (2019). *Investigating content and language integrated learning: insights from Swedish high schools*. Bristol: Multilingual Matters.
- Sylvén, L. K. och Ohlander, S. (2014). The CLISS Project: Receptive Vocabulary in CLIL versus non-CLIL Groups. *Moderna Språk* 108(2): 80-114.
- Tenfält, T. (2024). Därför är ämnesspråket i fysik så viktigt. *Vi lärare. Därför är ämnesspråket i fysik så viktigt | Ämnesläraren – matematik, NO, teknik*. Hämtad 2025-03-20.
- Toth, J. (2018). *English-medium instruction for young learners in Sweden: A longitudinal case study of a primary school class in a bilingual English – Swedish school*. Avhandling, Institutionen för språkdidaktik. Stockholm: Stockholms universitet.
- Yoxsimer Paulsrud, B. (2014). *English-medium instruction in Sweden. Perspectives and practices in two upper secondary schools*. Avhandling, Institutionen för ämnesdidaktik. Stockholm: Stockholms universitet.

Bilagor

Bilaga 1 Skolinspektionens kvalitetskriterier

Här redovisas de kvalitetskriterier för hög kvalitet som de granskade skolorna har bedömts mot.

Frågeställning 1. I vilken utsträckning ger undervisningen eleverna förutsättningar att utveckla både språk- och ämneskunskaper i såväl svenska som engelska?

Språk- och ämnesintegrerad undervisning

Kvalitetskriteriet handlar om hur lärarna planerar och genomför undervisningen utifrån ett språk- och ämnesintegrerat arbetssätt. I undervisningen finns flera språk- och ämnesintegrerade aktiviteter där eleverna också kan ges möjlighet att använda sina starkaste språk som en resurs. Lärarna reflekterar över sin undervisning där lärarna är lyhörda för elevers och kollegors feedback.

Utveckling av ämnesspråket

Kvalitetskriteriet handlar om att elever behöver ges utrymme att utveckla och arbeta med att kommunicera på målspråket, trots att de inte kan det fullt ut eller har ett begränsat ordförråd. Läromedel och annat undervisningsmaterial utgår ifrån våra styrdokument och är anpassade till eleverna.

Lärarstöd och individanpassning av undervisningen

Kvalitetskriteriet handlar om hur lärarna stöttar eleverna för att främja deras utveckling av såväl språk som ämneskunskaper. Lärarna ger eleverna stöd både på grupp- och individnivå samt anpassar undervisningen efter enskilda behov och förutsättningar. Eleverna har möjlighet att använda sitt starkaste språk om målspråket inte räcker till. Lärarna arbetar för ett tillåtande klimat i klassrummet där eleverna vågar att pröva sin engelska.

Frågeställning 2. I vilken utsträckning arbetar rektor för att undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla språk- och ämneskunskaper i såväl svenska som engelska?.

Förutsättningar för planering och samverkan

Kvalitetskriteriet handlar om hur rektorn skapar goda förutsättningar för lärarna att kunna planera och samverka kring den språk- och ämnesintegrerade undervisningen både inom skolan och mellan skolor.

Uppföljning och insatser för att främja elevernas utveckling av ämnes- och språkkunskaper

Kvalitetskriteriet handlar om hur rektorn följer upp och analyserar den engelskspråkiga undervisningen i andra ämnen än språk för att försäkra sig om att den möter elevernas behov för att sedan styra insatser mot de behov

som finns. Kvalitetskriteriet handlar också om att rektorn säkerställer att undervisningen utgår ifrån den svenska läroplanen samt aktuella kurser.

Bilaga 2 Metod och urval

Urval och beskrivning av de granskade skolorna

Urvalet består av 30 skolenheter inom grundskolan med årskurs 7–9 som har tillstånd från Skolinspektionen för att anordna delar av undervisningen på engelska. Utöver detta urvalskriterium så eftersträvar urvalet att fånga en variation av grundskolor avseende kommundyp och huvudmannatyp. Det är dock betydligt vanligare att enskilda huvudmän anordnar delar av undervisningen på engelska jämfört med offentliga huvudmän. Vid projektledningens genomgång visade det sig också att ett antal skolor inte använder sig av tillståndet och därför inte kan ingå i urvalet. I det slutliga urvalet ingick 26 fristående skolor och 4 kommunala skolor.

Bedömning av kvalitet utifrån kriterier

Granskningens iakttagelser baseras på Skolinspektionens bedömning som gjorts utifrån kvalitetskriterier för det granskade området. Dessa kriterier är framtagna av Skolinspektionen och specifika för granskningen.

Kriterierna baseras på en uttolkning av nationella mål och riktlinjer samt den forskning som ligger till grund för granskningens riskbild.

Skolinspektionens bedömning har gjorts på en tregradig skala och sammanställts i beslut som kommuniceras till berörda huvudmän. I denna rapport redovisas en samlad analys av bedömningarna specifikt för den undervisning som bedrivs på engelska på de besökta skolorna.

Granskningen omfattar inte hela skolans undervisning och ger inte heller en nationell bild av den undervisning som sker på engelska.

Skolinspektionens kriterier för hög kvalitet på det granskade området redovisas i bilaga 1.

Empiri och insamlingsmetod

Granskningens underlag för bedömning har inhämtats genom intervjuer och observationer vid skolbesök, dokumentstudier, samt offentlig statistik. Intervjuerna samt observationerna har sammanställts som tjänsteanteckningar och verksamheterna har fått möjlighet att kontrollera dessa protokoll för faktafel.

Dokumentstudier

Inför verksamhetsbesöken har Skolinspektionen begärt in information av granskade huvudmän. Informationen rör bland annat lärares erfarenhet och behörighet, antal elever i berörd verksamhet, och hur skolan är organiserad. De inkomna dokumenten har använts som underlag för bedömning och som ett underlag för att planera och genomföra besöket och de olika intervjuerna samt i beslut och övergripande rapport. Information från skolornas hemsidor har använts i den övergripande rapporten.

Statistik

Skolinspektionen har tagit del av offentlig statistik, till exempel resultat på nationella prov, betygsstatistik, statistik kring elevsammansättning på de olika skolorna samt svar i Skolinspektionens skolenkät.

Intervjuer

Skolinspektionens skolbesök genomfördes mellan september och november 2024. För varje skolenhet som ingår i granskningen har vi intervjuat elever, lärare som undervisar på engelska, samt rektor. Sammantaget har vi i granskningen intervjuat:

- 226 elever
- 149 lärare
- 30 rektorer; i några fall tillsammans med biträdande rektorer.

Vid intervjuerna har Skolinspektionens utredare utgått från ett gemensamt intervjustöd, men frågornas formulering och ordning liksom vilka följdfrågor som ställts har varierat mellan intervjuerna. Både frågor och svar har i de flesta fall genomförts på en mix av svenska och engelska för att säkerställa att alla förstår. Tjänsteanteckningarna är dock alltid skrivna på svenska.

Observationer

Totalt har 103 lektioner observerats fördelat på 35 lektioner i NO och teknik, 27 lektioner i matematik, 36 lektioner i praktiskt-estetiska ämnen samt 5 lektioner i SO. Observationerna har använts i Skolinspektionens intervjuer och tillsammans med andra underlag använts för bedömning av undervisningen, och för att besvara granskningens frågeställningar.

Analysmetod

Analysen av granskningens iakttagelser utgår från granskningens riskbild, som är baserad på forskning och tidigare granskningar på området. Antalet verksamheter och urval är valda för att ge möjlighet att lyfta en bredd av exempel och identifiera eventuella mönster. Vissa bedömningar har kvantifierats för att visa återkommande företeelser i de granskade verksamheterna. De kvantifierade iakttagelserna ger inte en nationell lägesbeskrivning, men den övergripande bilden kan ändå vara relevant för andra verksamheter än dem som har granskats. Med hänsyn till granskningens kontext kan iakttagelserna användas som grund för analys av andra verksamheter. Därmed ska Skolinspektionens tematiska kvalitetsgranskningar kunna användas som underlag för det lokala utvecklingsarbetet av landets samtliga skolor, verksamheter eller huvudmän. I den övergripande analysen har iakttagelser från de underlag som samlats in och bedömningar i Skolinspektionens verksamhetsbeslut sammanställts.

Bilaga 3 Granskade verksamheter

Skola	Huvudman	Lägeskommun
Engelska Skolan Norr	Engelska Skolor och Förskolor i Sverige AB	Stockholm
Futuraskolan International Bergtorp	FUTURASKOLAN AB	Täby
Futuraskolan International Hertig Karl	FUTURASKOLAN AB	Sollentuna
Futuraskolan International Kottla	FUTURASKOLAN AB	Lidingö
Internationella Engelska Skolan Borås	Internationella Engelska Skolan i Sverige AB	Borås
Internationella Engelska Skolan Enskede	Internationella Engelska Skolan i Sverige AB	Stockholm
Internationella Engelska Skolan Falun	Internationella Engelska Skolan i Sverige AB	Falun
Internationella Engelska Skolan Gävle	Internationella Engelska Skolan i Sverige AB	Gävle
Internationella Engelska Skolan Halmstad	Internationella Engelska Skolan i Sverige AB	Halmstad
Internationella Engelska skolan Hässelby	Internationella Engelska Skolan i Sverige AB	Stockholm
Internationella Engelska Skolan Jönköping	Internationella Engelska Skolan i Sverige AB	Jönköping
Internationella Engelska Skolan Kungsbacka	Internationella Engelska Skolan i Sverige AB	Kungsbacka
Internationella Engelska Skolan Landskrona	Internationella Engelska Skolan i Sverige AB	Landskrona
Internationella Engelska Skolan Lund	Internationella Engelska Skolan i Sverige AB	Lund

Skola	Huvudman	Lägeskommun
Internationella Engelska Skolan Nacka	Internationella Engelska Skolan i Sverige AB	Nacka
Internationella Engelska Skolan Skellefteå	Internationella Engelska Skolan i Sverige AB	Skellefteå
Internationella Engelska Skolan Solna	Internationella Engelska Skolan i Sverige AB	Solna
Internationella Engelska Skolan Sundsvall	Internationella Engelska Skolan i Sverige AB	Sundsvall
Internationella Engelska Skolan Umeå	Internationella Engelska Skolan i Sverige AB	Umeå
Internationella Engelska Skolan Uppsala	Internationella Engelska Skolan i Sverige AB	Uppsala
Internationella Engelska Skolan Örebro	Internationella Engelska Skolan i Sverige AB	Örebro
Internationella Engelska Skolan Östersund	Internationella Engelska Skolan i Sverige AB	Östersund
Nordic International School Kalmar	Nordic International School AB	Kalmar
Nordic International School Karlstad	Nordic International School AB	Karlstad
Nordic International School Norrköping	Nordic International School AB	Norrköping
Nordic International School Trollhättan	Nordic International School AB	Trollhättan
Norretullskolan	Kristianstads kommun	Kristianstad
Paradisskolan 4-9	Trollhättans kommun	Trollhättan
Saltsjöbadens samskola	Nacka kommun	Nacka
Luleå International School	Luleå kommun	Luleå

Bilaga 4 Aktuella bestämmelser

Enligt skolförordningen [2011:185] får Statens skolinspektion efter ansökan besluta att en huvudman för grundskola får anordna delar av undervisningen på engelska för andra elever än sådana som avses i 14 §⁵³, om

1. undervisningens innehåll och utformning säkerställer att eleverna får tillräckliga kunskaper i svenska för att uppfylla kriterierna för bedömning av kunskaper i de ämnen som anges i 2 §⁵⁴ och betygskriterierna i samtliga ämnen,
2. de lärare som undervisar på engelska uppfyller kraven enligt 2 kap. 13 § eller 17 § första stycket 1 skollagen⁵⁵ [2010:800], och
3. utbildningen håller god kvalitet. Beslutet ska avse en viss skolenhet. (9 kap. 18 § skolförordningen)

Under den sammanlagda tid som en elev får engelskspråkig undervisning enligt 18 § får högst hälften av undervisningen ges på engelska (9 kap 19 § skolförordningen).⁵⁶

I skollagen anges att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet (1 kap. 5 § skollagen). Utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform oavsett var i landet den anordnas (1 kap. 9 § skollagen). Alla barn och elever i samtliga skolformer ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål (3 kap. 2 § första stycket skollagen).

Endast den som har legitimation som lärare eller förskollärare och är behörig för viss undervisning får bedriva undervisningen (2 kap. 13 § första stycket skollagen). Lärare som inte uppfyller kraven i 13 § får trots det bedriva annan undervisning på ett visst främmande språk än språkundervisning om de har en utländsk lärarutbildning som motsvarar en svensk lärarexamen och kompetens att undervisa på det främmande språket (2 kap. 17 § första stycket 1 skollagen). Den som ska bedriva

⁵³ De elever som avses här är elever som vistas i Sverige under en begränsad tid. För sådana elever får huvuddelen av undervisningen anordnas på engelska, förutsatt att eleven har tillräckliga kunskaper i engelska för att kunna delta i undervisningen. Se 9 kap. 14 § skolförordningen.

⁵⁴ De ämnen som avses här är matematik, svenska, svenska som andraspråk, samhällsorienterande ämnen och naturorienterande ämnen. Se 9 kap. 2 § skolförordningen.

⁵⁵ Se mer om innehållet i dessa bestämmelser nedan.

⁵⁶ Skolinspektionen har, i sin praxis, tolkat detta som att högst hälften av undervisningen i varje årskurs, och högst hälften av undervisningen som ges till en elev under loppet av ett läsår, får bedrivas på engelska. Detta gäller genom samtliga årskurser som skolenheten omfattar.

undervisning som avses i 17 § får även anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning (2 kap. 20 § fjärde stycket skollagen).

I förarbetena anges att det är huvudmannen som avgör om en lärare uppfyller kraven enligt 2 kap. 17 § första stycket 1 skollagen (prop. 2010/11:20 s. 40). I förarbeten anges vidare att det är av största vikt att lärare i svenska skolor, även om skolorna har en språklig inriktning, lär sig det svenska språket så snart som möjligt eftersom detta är nödvändigt dels för att läraren ska kunna tillskansa sig den kunskap som behövs om de styrdokument som gäller för det svenska skolväsendet, dels för att läraren fullt ut ska kunna stödja eleverna i deras lärande (prop. 2009/10:165 s. 267).

Enligt språklagen [2009:600] har det allmänna ett särskilt ansvar för att svenskan används och utvecklas (6 § språklagen, som även hänvisas till i 9 kap. 18 § skolförordningen).

I läroplanen för grundskolan (Lgr 22 [SKOLFS 2010:37]) anges att språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade. Genom rika möjligheter att samtala, läsa och skriva ska varje elev få utveckla sina möjligheter att kommunicera och därmed få tilltro till sin språkliga förmåga (Lgr 22, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag).

Av skollagen följer att det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor (2 kap. 9 § första stycket skollagen). Enligt läroplanen har rektorn ett särskilt ansvar bland annat för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen (Lgr 22, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar).

En legitimerad lärare har, enligt skollagen, ansvar för den undervisning som han eller hon bedriver. Detsamma gäller den som bedriver undervisning i fall som avses i 2 kap. 17 § skollagen. (2 kap. 15 § skollagen) Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven bland annat utvecklas efter sina förutsättningar, stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga samt får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling (Lgr 22, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.2 Kunskaper).

Bilaga 5 Referenspersoner

Roger Persson, undervisningsråd, Avdelningen för läroplaner på Skolverket.

Liss Kerstin Sylvén, professor, Institutionen för pedagogik och specialpedagogik vid Göteborgs universitet.